EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2019.7.9.
COM(2019) 311 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

az euro és más pénznemek hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2014. május 15-i 2014/62/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásáról

1. Bevezetés

1.1. Háttér

Az euró és más pénznemek hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről szóló 2014/62/EU irányelvet[1] (a továbbiakban: az irányelv) 2014. május 15-én fogadták el. A tagállamoknak 2016. május 23-ig kellett meghozniuk az irányelvnek való megfeleléshez szükséges nemzeti intézkedéseket.

Az irányelvet az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikkének (1) bekezdése alapján fogadták el, amely megteremti a jogalapot a *„szabályozási minimumok [megállapításához] a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan az olyan különösen súlyos bűncselekmények esetében, amelyek jellegüknél vagy hatásuknál fogva a több államra kiterjedő vonatkozásúak, illetve amelyek esetében különösen szükséges, hogy az ellenük folytatott küzdelem közös alapokon nyugodjék.”*

Az irányelv felváltja az euró bevezetésével kapcsolatos pénzhamisítás elleni, büntetőjogi és egyéb szankciókkal megvalósuló védelem megerősítéséről szóló a 2000/383/IB tanácsi kerethatározatot[2] (a továbbiakban: a kerethatározat).

A kerethatározat célja az volt, hogy az Európai Unió területére vonatkozóan kiegészítse az 1929. évi genfi egyezmény rendelkezéseit. A genfi egyezmény szabályok rögzítésével kívánja lehetővé tenni súlyos büntetőjogi és egyéb szankciók alkalmazását a hamisítási bűncselekmények esetén, emellett a joghatóságra és az együttműködésre vonatkozó szabályokat is megfogalmaz. Az 1929. április 20-án elfogadott genfi egyezmény ratifikálását követően a pénzhamisítás visszaszorítására irányuló nemzeti jogszabályok bizonyos mértékű közelítésére került sor.

1.2. Az irányelv célja és főbb elemei

Az irányelv kiegészíti a genfi egyezményt és megkönnyíti a tagállamok számára annak alkalmazását, míg a kerethatározatra építve és azt aktualizálva további rendelkezéseket fogalmaz meg a szankciók mértékére, a nyomozati eszközökre, valamint a hamis vagy hamisított euróbankjegyek és -érmék bírósági eljárás során történő elemzésére, azonosítására és felderítésére vonatkozóan.

Dánia és az Egyesült Királyság a 22., illetve a 21. jegyzőkönyvnek megfelelően nem vett részt a rendelkezések bevezetésében és nem tartozik az irányelv alkalmazási körébe. Írország viszont az irányelv alkalmazását választotta.

[1] HL L 151., 2014.5.21., 1. o.
[2] HL L 140., 2000.6.14., 1. o.

Az irányelv nemcsak az euró, hanem más pénznemek esetében is alkalmazandó, míg egyes elemei (a 8. cikk (2) bekezdése és a 10. cikk) csak az euróra vonatkoznak.

Az irányelv fő elemei:

- alapvetően három magatartástípus – nevezetesen az „előállítási”, a „forgalombahozatali” és az „előkészületi bűncselekmények” (pl. a biztonsági jellemzők előállítása) – bűncselekménnyé nyilvánítása (3. cikk);
- a szankciókra vonatkozó rendelkezések, amelyek a kiszabható büntetési tétel felső határát a hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala esetén legalább öt évben, míg a hamis vagy hamisított pénz előállítása esetén legalább nyolc évben határozzák meg (5. cikk);
- a területiség elve, valamint a területen kívüli joghatóság (8. cikk);
- a tagállamokat egyes nyomozati eszközök alkalmazásának lehetővé tételére kötelező rendelkezés (9. cikk);
- a tagállamok azon kötelezettségére vonatkozó rendelkezés, hogy folyamatban lévő bírósági eljárások során is biztosítsák a nemzeti analizáló központok és a nemzeti érmeanalizáló központok számára a hamisgyanús euróbankjegyek és -érmék megvizsgálásának lehetőségét a további hamisítványok felderítése céljából (10. cikk).

1.3. A jelentés tárgya

A jelentés értékeli az irányelv alkalmazását az irányelv 12. cikke alapján, amely előírja, hogy a Bizottság nyújtson be jelentést az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, amelyben értékeli, hogy a tagállamok milyen mértékben tették meg az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy megfeleljenek az irányelvnek.

Az e jelentésben található leírás és elemzés elsősorban a tagállamok által az irányelv átültetésére irányuló nemzeti intézkedések bejelentésén keresztül a Bizottság részére nyújtott tájékoztatáson alapul[3].

A jelentés a tagállamok által az irányelv végrehajtása érdekében annak a nemzeti jogukba történő átültetése útján eddig megtett intézkedésekre fókuszál. A jelentés azt vizsgálja, hogy a tagállamok végrehajtották-e az irányelvet a megadott határidőn belül, és hogy a nemzeti jogszabályok megfelelnek-e az irányelvben foglalt célkitűzéseknek és követelményeknek.

E jelentés elkészítéséig Írország kivételével valamennyi tagállam értesítette a Bizottságot az irányelv átültetéséről.

[3] Az átültetés 2016. május 23-i határidejét követően kilenc olyan tagállam volt, amely nem adott tájékoztatást átültetési intézkedésről, vagy csak részleges átültetésről adott tájékoztatást. A Bizottság a tájékoztatás elmulasztása vagy részleges tájékoztatás miatt felszólító levelet küldött e tagállamoknak.

2. Általános értékelés

A Bizottság fő célkitűzése, hogy az irányelv követelményeinek a nemzeti jogba történő átültetésével minden tagállam garantálja az euró és más törvényes fizetőeszközök hatásos és hatékony büntetőjogi intézkedések útján történő védelmét.

A Bizottság a tagállamok tájékoztatását követően haladéktalanul megkezdte annak felmérését, hogy a nemzeti intézkedések megfelelnek-e az irányelvnek.

A tagállamok többsége megfelelően átültette az irányelvnek az egyes bűncselekmények büntetendőségéről szóló 3. és 4. cikkét, az 5. cikk szankciókra vonatkozó rendelkezéseit, amelyek a kiszabható büntetési tétel felső határát a hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala esetén legalább öt évben, míg a hamis vagy hamisított pénz előállítása esetén legalább nyolc évben határozzák meg, valamint a 9. cikk azon rendelkezését, amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy tegyék lehetővé egyes nyomozati eszközök alkalmazását.

A Bizottság ugyanakkor számos visszatérő problémát állapított meg az átültetés kapcsán:

- Az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének d) pontja (előkészületi bűncselekmények) tekintetében az előkészületi bűncselekményeket nem önálló (*sui generis*) bűncselekményként ültették át a nemzeti jogba. Számos tagállam az előkészületi bűncselekményeket előállítási bűncselekményre irányuló kísérletnek tekintette. Eszerint az előállítási bűncselekmény elkövetésének szándéka az előkészületi bűncselekmények további alkotóeleme lenne. Az irányelv azonban ezt az elemet nem írja elő.
- Ugyancsak visszatérő – ritkább, de fontos – probléma merül fel az 5. cikk rendelkezései kapcsán, amelyek az irányelv 3. és a 4. cikkében meghatározott bűncselekmények esetén kiszabható büntetési tétel felső határának minimumát rögzítik. Egyes tagállamok az irányelvvel szemben külön kategóriát állapítottak meg a 3. és a 4. cikkben meghatározott bűncselekmények kisebb súlyú (egyszerű) formáira vonatkozóan, amelyek büntetési tételei elmaradtak az irányelvben előírt mértéktől.
- Ezenkívül az eurót alkalmazó tagállamok nagy többsége nem ültette át az irányelv 8. cikke (2) bekezdésének b) pontját, amely előírja, hogy minden olyan tagállam, amelynek pénzneme az euró, állapítsa meg a joghatóságát azokban az esetekben, amikor az adott tagállam területén hamis vagy hamisított euróbankjegyeket vagy -érméket derítettek fel, azonban a 3. és 4. cikkben meghatározott bűncselekményeket a területén kívül követték el.
- Ezenkívül a tagállamok nagy többsége nem ültette át megfelelően az irányelv 10. cikkét, amely az elkobzott hamis pénz nemzeti analizáló központ, illetve nemzeti érmeanalizáló központ részére történő átadásáról rendelkezik. Így sok esetben nem volt megfelelő különösen azoknak a rendelkezések az átültetése, amelyek a hamisítványok mintáinak haladéktalan átadására, az átadásra kötelezett hatóság meghatározására, valamint az átadás céljára (a további hamisítványok elemzése, azonosítása és felderítése) vonatkoztak.

- Az irányelv statisztikákra vonatkozó 11. cikkének átültetését csaknem valamennyi tagállam elmulasztotta.

Az előzőekben, valamint a 3. szakaszban említett megfelelési problémákra tekintettel a Bizottság minden szükséges intézkedést meg fog tenni annak érdekében, hogy az Európai Unió teljes területén biztosítsa az irányelvnek való megfelelést, beleértve szükség esetén az Európai Unió működéséről szóló szerződés 258. cikke szerinti kötelezettségszegési eljárások indítását.

A 3. szakasz kizárólag az adott rendelkezéssel összefüggésben felmerült átültetési problémákat értékeli. A hivatkozott rendelkezésekkel – például a 4. és az 5. cikkben a 3. cikkre történő hivatkozással – összefüggésben felmerült közvetetett átültetési problémák értékelése az egyes hivatkozott rendelkezéseknél található.

3. Az értékelés kiemelt pontjai

3.1. Fogalommeghatározások (2. cikk)

A 2. cikk meghatározza a „pénz” és a „jogi személy” fogalmát az irányelv alkalmazásában. E fogalmakat valamennyi tagállam az irányelvben foglalt meghatározásoknak megfelelően alkalmazza. Ahol a nemzeti jogban nincs egyértelmű fogalommeghatározás, ott a nemzeti jogszabályok a „fizetőeszköz” vagy „pénz” kifejezést alkalmazzák. Több tagállam jogszabályaiban a „pénz” kifejezés szerepel a „fizetőeszköz” helyett. Hasonlóképpen a „jogi személy” kifejezést illetően a fogalom valamennyi tagállamban létezik, és azt a legtöbb tagállam nemzeti joga egyértelműen meghatározza. A tagállamok többsége az irányelvnek megfelelően egyértelműen kizárja a „jogi személy” fogalmának meghatározásából az államokat, a közhatalmi jogosítványokat gyakorló közjogi testületeket, valamint a közjogi nemzetközi szervezeteket.

3.2. Bűncselekmények (3. cikk)

A 3. cikk értelmében a tagállamok kötelesek büntetendővé tenni a szándékosan elkövetett bűncselekmények három fő típusát:

1) Előállítási bűncselekmények: 3. cikk (1) bekezdés a) pont – pénz hamisítása vagy meghamisítása.
2) Forgalombahozatali bűncselekmények: 3. cikk (1) bekezdés b) pont – a hamis vagy hamisított pénz csalárd forgalomba hozatala; valamint c) pont – a hamis vagy hamisított pénz behozatala, kivitele, szállítása, elfogadása vagy megszerzése forgalomba hozatal céljából, ha az annak tudatában történik, hogy a pénz hamis vagy hamisított.

3) Előkészületi bűncselekmények: 3. cikk (1) bekezdés d) pont – i. pénz hamisítására vagy meghamisítására különösen alkalmas eszközök, vagy ii. biztonsági jellemzők előállítása, elfogadása, megszerzése vagy birtoklása.

Minden tagállam nemzeti joga előírja az irányelvben meghatározott valamely bűncselekmény szándékos elkövetését. Az irányelv nem írja elő a tagállamok számára, hogy tegyék büntetendővé a gondatlanságból elkövetett bűncselekményeket. Egyik tagállam nemzeti joga sem rendelkezik az irányelvben meghatározott bűncselekmények gondatlanságból elkövetett eseteiről.

3.2.1. Előállítási bűncselekmények – 3. cikk (1) bekezdés a) pont

A 3. cikk (1) bekezdésének a) pontja előírja, hogy a felhasznált eszközöktől függetlenül bűncselekményként legyen büntetendő a pénz hamisítása vagy meghamisítása.

A tagállamok többsége megfelelően átültette ezt a rendelkezést. A legtöbb tagállam nem egyértelműen ültette át az irányelv szövegét: az első elem („előállítás”) esetében a következő szinonimákat használták: hamisít, hamisítványt készít, hamis pénzt készít, gyárt, utánzatot készít, másol. A „megváltoztat” elem átültetése egyes esetekben a következő formákban történt: meghamisít, hamisít, hamisítványt készít. Néhány esetben egyetlen általános kifejezéssel (pl. „hamisítás”, „előállítás”) ragadták meg mindkét cselekményt.

Egyes tagállamok a nemzeti büntető törvénykönyv alkotóelemeit a további cselekményre irányuló közvetlen szándék elemével egészítették ki. E tagállamok a pénzhamisítás mellett a „hamisítvány valódi, hamisítatlan pénzként történő forgalomba hozatalát”, a (hamisítvány) „eredeti vagy érvényes pénzként történő kibocsátását”, a „törvényes fizetőeszközként történő továbbadást”, a „hamisítvány kibocsátását”, a (hamisítvány) „törvényesként és eredetiként történő feltüntetését”, a (hamisítvány) forgalomba hozatalát”, illetve a „forgalomba hozatalt” írják elő feltételként.

A Bizottság két átültetési problémát állapított meg: egy tagállam csak a nagy értékre (az adott tagállamban érvényes havi minimálbér tízszeresét meghaladó összegre) elkövetett hamisítást nyilvánította bűncselekménnyé. Egy másik tagállam csak a pénz nagyobb értéket eredményező megváltoztatását nyilvánította bűncselekménnyé.

3.2.2. Forgalombahozatali bűncselekmények – 3. cikk (1) bekezdés b) pont

A 3. cikk (1) bekezdés b) pontja előírja, hogy szándékos elkövetés esetén bűncselekményként legyen büntetendő a hamis vagy hamisított pénz csalárd forgalomba hozatala.

A tagállamok nagy többsége átültette az irányelv e rendelkezését. Számos tagállamban az átültető jogszabály az irányelvtől kissé eltérő terminológiát alkalmaz: a „kibocsátás” helyett gyakran „forgalomba hozatal” áll. Más tagállamoknál a „forgalmazás”, „terjesztés”, „továbbítás”, illetve „használat” kifejezések fordulnak elő.

Átültetési probléma két tagállamnál merül fel: az egyik tagállam csak azokat az eseteket nyilvánítja bűncselekménnyé, ahol hamisítványt hoznak forgalomba, és az elkövetőnek a forgalomba hozatalt megelőzően is tudomása van arról, hogy a pénz hamisítvány. Ez olyan kiegészítő feltétel, amely a rendelkezés alkalmazási körét az 5. cikk (5) bekezdésének hatályával sem igazolható módon szűkíti le. Egy másik tagállamnál a bűncselekménnyé nyilvánítást a forgalomba hozott hamisítványok értékéhez kötik, amelynek el kell érnie a havi minimálbér legalább tízszeresét.

3.2.3. Forgalombahozatali bűncselekmények – 3. cikk (1) bekezdés c) pont

A 3. cikk (1) bekezdés c) pontja előírja, hogy szándékos elkövetés esetén bűncselekményként legyen büntetendő a hamis vagy hamisított pénz behozatala, kivitele, szállítása, elfogadása vagy megszerzése forgalomba hozatal céljából, ha az annak tudatában történik, hogy a pénz hamis vagy hamisított.

A tagállamok nagy többsége átültette ezt a rendelkezést. A rendelkezés számos elemét nem minden esetben szó szerint vagy egyértelműen ültették át. Ehelyett sok esetben eltérő megfogalmazást alkalmaznak, vagy olyan általánosabb terminust, amely az irányelvben meghatározott cselekmények közül többet is magában foglal.

Megfelelési probléma három tagállam esetében merült fel, ahol az átültetett szabályokban egyáltalán nem szerepelnek a behozatal, a kivitel, az elfogadás és a megszerzés elemei.

Azt a követelményt, hogy a cselekményt „annak tudatában” kövessék el, hogy a pénz „hamis vagy hamisított”, két tagállamban ültették át egyértelműen. A többi tagállamban ez a szélesebb összefüggésből, az adott nemzeti büntetőjog általános rendelkezéseit is figyelembe véve vezethető le.

3.2.4. Előkészületi bűncselekmények – 3. cikk (1) bekezdés d) pont

3. cikk (1) bekezdés d) pontja előírja, hogy szándékos elkövetés esetén bűncselekményként legyen büntetendő a következők csalárd előállítása, elfogadása, megszerzése vagy birtoklása: i. pénz hamisítására vagy meghamisítására különösen alkalmas szerszámok, tárgyak, számítógépes programok, adatok vagy egyéb eszközök; vagy ii. biztonsági jellemzők, úgy mint hologramok, vízjelek vagy a pénz más, a hamisítás elleni védelmet szolgáló alkotórészei.

Az irányelv előírja, hogy a 3. cikk (1) bekezdésének d) pontja szerinti előkészületi bűncselekményeket önálló bűncselekményként kell átültetni, vagyis azok nem szabályozhatók sem a felbujtásra, bűnsegélyre és kísérletre vonatkozó általános rendelkezés, sem pedig az irányelv 3. cikkében meghatározott fő bűncselekményekre történő hivatkozás útján. Tizenkét tagállam az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének d) pontjában felsorolt előkészületi bűncselekmények egyikét sem ültette át önálló bűncselekményként, viszont feltételként írja elő a 3. cikkben meghatározott fő bűncselekmények, az előállítás és a forgalomba hozatal elkövetését. Egy tagállam egyáltalán nem ültette át a 3. cikk (1) bekezdésének d) pontját.

A „csalárd előállítás, elfogadás, megszerzés vagy birtoklás” tekintetében két tagállamnál fordul elő probléma: az egyik esetben az „elfogadás és megszerzés” elemeit a „saját részre

szerzés” kifejezés nem teljes körűen foglalja magában, a másik esetben pedig ezek az elemek egyáltalán szerepelnek a nemzeti jogi szabályozásban, és abból nem is vezethetők le.

Amellett, hogy az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének d) pontjában foglaltakat nem ültették át önálló bűncselekményként, egyes tagállamoknál további problémák merülnek fel a 3. cikk (1) bekezdése d) pontjának i. franciabekezdése kapcsán.

3.2.5. Engedélyezett berendezések felhasználása – 3. cikk (2) bekezdés

A 3. cikk (2) bekezdése értelmében a 3. cikk (1) bekezdésének a), b) és c) pontjában említett magatartással kapcsolatos büntetőjogi felelősség kiterjed azokra az esetekre is, ahol engedélyezett berendezések vagy anyagok felhasználásával, de az illetékes hatóságok bankjegy- vagy érmekibocsátásra vonatkozó jogainak, illetve a kibocsátás feltételeinek megsértésével állítanak elő pénzt.

Míg a tagállamok többsége nagyrészt egyértelműen átültette ezt a rendelkezést, négy tagállam egyáltalán nem ültette át. Számos tagállam nemzeti átültetési intézkedései nem egyértelműek amiatt, hogy nem említik az illetékes hatóságok bankjegy- vagy érmekibocsátásra vonatkozó jogainak, illetve a kibocsátás feltételeinek megsértését, vagy nem említik teljes körűen az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének a), b) és c) pontjában meghatározott magatartásokat. Egyes tagállamok – az irányelvvel ellentétben – a törvényes fizetőeszköz előállítására jogosult személyek magatartására korlátozzák a büntetőjogi felelősséget.

3.2.6. Bankjegyek és érmék, amelyeket még nem bocsátottak ki – 3. cikk (3) bekezdés

Az irányelv 3. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy a 3. cikk (1) és (2) bekezdésében meghatározott magatartások büntetendők legyenek azon bankjegyek és érmék vonatkozásában is, amelyeket még nem bocsátottak ki, de amelyeket törvényes fizetőeszközként történő forgalomba hozatalra szánnak.

A tagállamok többsége – nagyrészt egyértelműen – átültette ezt a rendelkezést. Öt tagállam egyáltalán nem ültette át ezt a rendelkezést.

3.3. Felbujtás, bűnsegély és kísérlet (4. cikk)

A 4. cikk (1) bekezdése előírja, hogy bűncselekményként büntetendő legyen az irányelv 3. cikke szerinti bűncselekmények elkövetésére való felbujtás és az azok elkövetéséhez nyújtott bűnsegély.

A 4. cikk (2) bekezdése előírja továbbá, hogy bűncselekményként büntetendő legyen az elkövetés kísérlete is, azonban csak az előállítási és a forgalombahozatali bűncselekmények vonatkozásában, tehát az előkészületi bűncselekmények esetében nem.

A tagállamok többségénél a büntető törvénykönyvük általános részének rendelkezései megfelelnek e követelményeknek. Öt tagállam esetében a jogszabály az irányelvben

meghatározott bűncselekmények mindegyikénél kifejezetten említi az elkövetés kísérletének bűncselekményként való büntetendőségét.

3.4. Természetes személyekkel szemben alkalmazható szankciók (5. cikk)

Az 5. cikk (1) bekezdése kötelezi a tagállamokat, hogy biztosítsanak hatékony, arányos és visszatartó erejű büntetőjogi szankciókat az irányelv 3. és 4. cikkében említett bűncselekmények valamennyi formájával kapcsolatban.

Az 5. cikk (2) pontja előírja, hogy a 3. cikk (1) bekezdésének d) pontjában említett bűncselekmények (**előkészületi bűncselekmények**), valamint a 3. cikk (2) bekezdésében és a 3. cikk (1) bekezdésének d) pontja vonatkozásában a 3. cikk (3) bekezdésében említett bűncselekmények szabadságvesztéssel járó maximális szankcióval legyenek büntetendők.

Az 5. cikk (3) pontja előírja, hogy a 3. cikk (1) bekezdésének a) pontjában említett bűncselekményekre (**előállítási bűncselekmények**), valamint a 3. cikk (1) bekezdésének a) pontjában említett magatartások vonatkozásában a 3. cikk (3) bekezdésében említett bűncselekményekre vonatkozó büntetési tétel felső határa legalább nyolc év szabadságvesztés legyen.

Az 5. cikk (4) pontja előírja, hogy a 3. cikk (1) bekezdésének b) és c) pontjában említett bűncselekményekre (**forgalombahozatali bűncselekmények**), valamint a 3. cikk (1) bekezdésének b) és c) pontjában említett magatartások vonatkozásában a 3. cikk (3) bekezdésében említett bűncselekményekre vonatkozó büntetési tétel felső határa legalább öt év szabadságvesztés legyen.

3.4.1. Hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók – 5. cikk (1) bekezdés

Az 5. cikk (1) bekezdésének való megfelelés mérési szempontjai a következők voltak:

a) az irányelvben foglaltakkal egyenértékű bűncselekmények, például a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása vagy a pénzmosás miatti szankciók mértéke;
b) a bűncselekmények egyéb típusai, amelyek az adott nemzeti jog szerint azonos mértékű szankciókkal járnak.

Mindegyik tagállam megfelelt ezeknek az általános értékelési szempontoknak. Az irányelvben előírt hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókhoz azonban az 5. cikk (2)–(4) bekezdésében előírt mértéknek való megfelelés is szükséges.

3.4.2. Az előkészületi bűncselekmény miatt kiszabható szabadságvesztés felső határa – 5. cikk (2) bekezdés

Az előkészületi bűncselekmények csaknem valamennyi tagállamban szabadságvesztéssel büntetendők.

3.4.3. Legalább nyolc évig terjedő büntetési tétel – 5. cikk (3) bekezdés

Az 5. cikk (3) bekezdése (előállítási bűncselekmények) tekintetében tizenhárom tagállam helyesen ültette át az irányelvet: e tagállamok nemzeti joga szerint egyes az irányelvben meghatározott esetekben legalább nyolc évig terjedő szabadságvesztés szabható ki.

Átültetési probléma merül fel számos tagállamnál, ahol csak az előállítási bűncselekmények „súlyos" eseteiben szabható ki legalább nyolc évig terjedő szabadságvesztés, és/vagy a „kisebb súlyú" bűncselekmények és/vagy enyhítő körülmények esetén alkalmazandó büntetési tétel felső határa nyolc évnél kevesebb. Egyes tagállamokban van, másoknál nincs arra vonatkozó fogalommeghatározás, hogy mi minősül „súlyos" és „kisebb súlyú" bűncselekménynek, illetve mikor állnak fenn enyhítő körülmények. Mindenesetre az irányelv a legalább nyolc évig terjedő büntetési tételt nem korlátozza az 5. cikk (3) bekezdésében említett bűncselekmények bizonyos – súlyos, illetve kisebb súlyúnak nem minősülő – eseteire.

3.4.4. Legalább öt évig terjedő büntetési tétel – 5. cikk (4) bekezdés

Az 5. cikk (4) bekezdése (forgalombahozatali bűncselekmények) tekintetében tizenegy tagállam felelt meg a rendelkezésnek: e tagállamok öt évben határozták meg az említett forgalomba hozatali bűncselekmények esetén kiszabható szabadságvesztés felső határát.

Több tagállamnál fordulnak elő az 5. cikk (3) bekezdésére vonatkozóan leírtakhoz hasonló átültetési problémák: egyes tagállamokban a kiszabható szabadságvesztés felső határa öt évnél kevesebb, vagy a „kisebb súlyú" vagy „csekély súlyú" bűncselekmények, illetve enyhítő körülmények esetén alkalmazandó büntetési tétel felső határa öt évnél kevesebb. Egy tagállamban a hamis fémérmék forgalomba hozatala miatt öt évnél rövidebb tartamig terjedő szabadságvesztés szabható ki, amely akár hat hónapig terjedő szabadságvesztés, vagy pénzbírság és egy évig terjedő szabadságvesztés is lehet. Egy tagállamban a hamis pénz elfogadása nem büntetendő szabadságvesztéssel.

3.4.5. A választható rendelkezés (a hamisítás ténye az elfogadó számára nem, de a továbbadó számára ismert) – 5. cikk (5) bekezdés

Az 5. cikk (5) bekezdése alapján a 3. cikk (1) bekezdésének b) pontjában említett bűncselekmények (forgalombahozatali bűncselekmények) vonatkozásában a tagállamok az 5. cikk (4) bekezdésében említettektől eltérő, hatékony, arányos és visszatartó erejű büntetőjogi szankciókat is meghatározhatnak, ideértve a pénzbüntetéseket és a szabadságvesztést, amennyiben a hamis vagy hamisított pénzt úgy vették át, hogy az adott személy nem tudott a pénz hamis vagy hamisított voltáról, de e tény tudatában adta tovább. A lehetőséggel tizennyolc tagállam élt.

A választható rendelkezést átültető tagállamok a (4) bekezdésben előírtak helyett egyéb szankciókat alkalmazhatnak, például eltérő (rövidebb) tartamú szabadságvesztést, pénzbírságokat vagy egyéb joghátrányokat.

3.5. A jogi személyek felelőssége (6. cikk)

A 6. cikk (1) bekezdése annak biztosítására kötelezi a tagállamokat, hogy a jogi személyek felelősségre vonhatók legyenek a 3. és a 4. cikkben említett bűncselekményekért, ha azokat egy jogi személy javára a jogi személyen belül meghatározott tisztséget betöltő személy, nevezetesen:

a) a jogi személy képviseletére jogosult;
b) a jogi személy nevében döntéshozatalra jogosult; vagy
c) a jogi személyen belüli ellenőrzésre jogosult személy követi el.

A 6. cikk (2) bekezdése olyan esetekben is előírja a jogi személyek felelősségre vonhatóságát, amikor a 6. cikk (1) bekezdésében említett személy általi felügyelet vagy ellenőrzés hiánya tette lehetővé a 3. és a 4. cikke szerinti bűncselekmény elkövetését.

A 6. cikk (3) bekezdése előírja, hogy egy jogi személy büntetőjogi felelősségének fennállása nem zárja ki a 3. és a 4. cikk szerinti valamely bűncselekményt elkövető természetes személy büntetőjogi felelősségét.

3.5.1. A jogi személyek felelőssége – a 6. cikk (1) bekezdése

Minden tagállamban léteznek olyan hatályos intézkedések, amelyek biztosítják a jogi személyek felelősségre vonhatóságát az ilyen bűncselekményekért.

A tagállamok nagy többsége az irányelvnek megfelelően a jogi személyen belül meghatározott tisztséget betöltő személyek által elkövetett bűncselekményekre korlátozta a jogi személyek büntetőjogi felelősségét. Noha számos tagállam szó szerint vagy csaknem szó szerint ültette át az irányelvet, mások – a felelősségi körök meghatározása helyett – a jogi személyen belül ellátott tisztségeket és funkciókat (pl. vezető tisztségviselő, igazgatósági tag, vezető testületi tag, felső vezető stb.) határoztak meg. Ezekben az esetekben a vonatkozó nemzeti jog szerint az adott tisztségekhez a jogi személy képviseletének joga, a jogi személy nevében történő döntéshozatal joga, illetve a jogi személyen belüli ellenőrzés joga társul.

Néhány tagállam igen általános kifejezést választott (pl. „irányító”, „felelős személy”, „a jogi személy érdekében eljáró személy”), vagy alkalmazott „ésszerű felróhatósági rendszert” a jogi személyek felelősségének megállapításához.

3.5.2. A jogi személyek büntetőjogi felelőssége felügyelet vagy ellenőrzés hiánya miatt – 6. cikk (2) bekezdés

A tagállamok többsége átültette a 6. cikk (2) bekezdését.

3.5.3. A jogi személyek büntetőjogi felelőssége nem zárhatja ki a természetes személyek felelősségét – 6. cikk (3) bekezdés

A tagállamok nagy többsége átültette a 6. cikk (3) bekezdését.

3.6. A jogi személyekkel szemben alkalmazható szankciók (7. cikk)

A 7. cikk előírja, hogy a tagállamok a büntetőjogi és nem büntetőjogi pénzbüntetéseket is magukban foglaló hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat állapítsanak meg a jogi személyekkel szemben. A tagállamok egyéb, nem pénzbeli szankciókat is előírhatnak. A cikk a)–e) pontja nem teljes körű felsorolást ad a lehetőségekről, például a kiegészítő szankciókról.

A 7. cikknek való megfelelés mérési szempontjai a következők voltak:

a) az irányelvben foglaltakkal egyenértékű bűncselekmények, például a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása vagy a pénzmosás miatti szankciók mértéke;
b) a bűncselekmények egyéb típusai, amelyek az adott nemzeti jog szerint azonos mértékű szankciókkal járnak.

Az a) pont szerinti, az irányelvben foglaltakkal egyenértékű bűncselekmények miatti szankciók mértékének az irányelvben a hamisítási bűncselekményekre vonatkozóan előírt tartományba kell esnie. A b) pont esetében az irányelv szerinti hamisítási bűncselekményekkel azonos mértékű büntetési tétellel sújtható bűncselekményeknek súlyosság, illetve a közjavakra vagy közérdekre jelentett veszély tekintetében a hamisítási bűncselekményekkel egyenértékűnek, vagy azokhoz hasonlónak kell lenniük.

Ahol – a tagállamok többségénél – a pénzbírságok mértéke nem kapcsolódott a bűncselekményből származó haszonhoz vagy a jogi személy forgalmához, továbbá ahol a pénzbírságok mértéke alacsonynak volt tekinthető, az értékelés a választható szankciók figyelembevételével történt. Ahol a vonatkozó nemzeti jog a pénzbírságtól eltérő halmazati büntetés (pl. az állami támogatásra való jogosultság megvonása, felszámolás elrendelése stb.) alkalmazását írja elő, az adott tagállam szankciórendszere – elvben – megfelelőnek minősült az irányelv követelményeivel.

E szempontok alapján a tagállamok nagy többsége átültette az irányelv 7. cikkét. Mindössze egy tagállam nem kötötte a pénzbírság mértékét a bűncselekményből származó haszonhoz, és nem írta elő a pénzbírságtól eltérő halmazati büntetés alkalmazását.

3.7. Joghatóság (8. cikk)

A 8. cikk (1) bekezdése kötelezi a tagállamokat a 3. és a 4. cikkben említett bűncselekményekre vonatkozó joghatóságuk megállapítására:

a) a területiség elve alapján (ha a bűncselekményt vagy annak egy részét a tagállam területén követik el);

b) az aktív személyiség elve alapján (ha a bűncselekményt a tagállam állampolgára követi el).

A 8. cikk területen kívüli joghatóságról rendelkező (2) bekezdése kötelezi azokat a tagállamokat, amelyek pénzneme az euró, hogy – legalább az euróval összefüggő bűncselekmény esetén – akkor is állapítsák meg a joghatóságukat, ha a bűncselekmény elkövetésére külföldön kerül sor, és

a) az elkövető az adott tagállam területén tartózkodik és nem adták ki más államnak; vagy
b) az adott tagállam területén a bűncselekménnyel kapcsolatos hamis vagy hamisított pénzt derítettek fel.

A 8. cikk (2) bekezdésének második albekezdése előírja a tagállamok számára annak biztosítását, hogy az előállítási bűncselekmények (3. cikk (1) bekezdés a) pont), továbbá az előállítási bűncselekményekhez kapcsolódó bűncselekmények (3. cikk (2) és (3) bekezdés, valamint 4. cikk) tekintetében a területen kívüli joghatóságuk nem függ attól, hogy a cselekmények az elkövetés helyén bűncselekménynek minősülnek-e.

3.7.1. A területiség elve – 8. cikk (1) bekezdés a) pont

Minden tagállam érvényesítette a 8. cikk (1) bekezdésének a) pontjában rögzített területiségi elvet olyan egyértelmű általános rendelkezés útján, amely megállapítja joghatóságát a teljes egészükben a területén elkövetett bűncselekmények tekintetében. A legtöbb tagállam nemzeti joga olyan egyértelmű rendelkezést is tartalmaz, amely kiterjeszti a joghatóságát a „részben” az adott tagállam területén elkövetett bűncselekményekre is. Más tagállamok esetében a „teljes egészében” és a „részben” az adott tagállam területén elkövetett bűncselekmények közötti különbségtétel hiányában a szabályokból mindkét lehetőség levezethető.

Csaknem minden tagállam helyesen ültette át az aktív személyiség elvét, amelyet a 8. cikk (1) bekezdésének b) pontja rögzít. Általában a tagállamok előírják, hogy az elkövető a bűncselekmény elkövetésének időpontjában az adott tagállam állampolgára legyen. Egyes tagállamok olyan személyekre is kiterjesztik a joghatóságukat, akik a bűncselekmény elkövetése után szereztek állampolgárságot.

A 8. cikk (1) bekezdésének a) pontja kapcsán problémák merülnek fel például ott, ahol az átültető jogszabályok kizárják a joghatóságot a részben az adott tagállam területén elkövetett cselekmények esetében akkor, ha az elkövető külföldön tartózkodik.

3.7.2. Területen kívüli joghatóság – 8. cikk (2) bekezdés

Azon tagállamok nagy többsége, amelyek pénzneme az euró, átültette a 8. cikk (2) bekezdésének a) pontját. A legtöbb tagállam egyértelműen említette az irányelv rendelkezésének valamennyi elemét, ideértve azt a feltételt is, hogy az elkövetőt nem adták ki más államnak. A többi tagállamban a hatályos joghatósági rendelkezések kellően általánosnak tekinthetők ahhoz, hogy magukban foglalják a 8. cikk (2) bekezdésének a) pontjában említett összes elemet.

A tagállamok nagy többsége egyáltalán nem ültette át a 8. cikk (2) bekezdésének b) pontját.

A tagállamok többsége átültette a 8. cikk (2) bekezdésének második albekezdését. Ennek formája vagy a joghatóság megállapítása (akár egyértelműen történik, akár nem) attól függetlenül, hogy a bűncselekmény az elkövetés helye szerinti államban büntethető-e, vagy egyértelmű kivétel a kettős büntethetőség általános elve alól az irányelvben említett olyan bűncselekmények tekintetében, amelyek szankcionálását a nemzeti jogba is átültették.

Átültetési probléma merül fel egyes tagállamoknál, amelyek a kettős büntethetőség elvét alkalmazzák az irányelv hatálya alá tartozó bűncselekményekre, azaz minden esetben előírják, hogy az adott cselekmény az elkövetés helyén is minősüljön bűncselekménynek. Egy másik tagállamban a kettős büntethetőség követelménye alóli mentesség feltétele, hogy a bűncselekmény sértse a tagállamok érdekeit, vagy az elkövető ne legyen kiadható.

3.8. Nyomozati eszközök (9. cikk)

A 9. cikk alapján a tagállamok kötelesek meghozni a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy olyan hatékony nyomozati eszközök álljanak a 3. és 4. cikkben említett bűncselekmények ügyében folytatott nyomozásért vagy vádemelésért felelős személyek, egységek vagy szolgálatok rendelkezésére, mint amilyeneket a szervezett bűnözés vagy egyéb súlyos bűncselekmények esetében alkalmaznak.

A legtöbb tagállamban az adott bűncselekmény kategóriájában kiszabható büntetés mértékétől függ az, hogy alkalmazhatók-e a legtöbb beavatkozással járó nyomozati intézkedések. A többi tagállam jogszabályai egyértelműen említik azokat a bűncselekményeket, amelyeknél egyes nyomozati intézkedések alkalmazhatók.

Súlyos bűncselekmény esetén valamennyi tagállamban rendelkezésre álló eszköz a kommunikációs üzenetek elfogása, a titkosszolgálati megfigyelés (ideértve az elektronikus megfigyelést is), a bankszámlák megfigyelése, valamint az egyéb pénzügyi vizsgálatok. Egyes tagállamokban vagy a tagállamok egyes csoportjaiban a nemzeti jognak megfelelően más nyomozati eszközök is rendelkezésre állnak.

A tagállamok többsége átültette ezt a rendelkezést. Problémák merülnek fel ott, ahol bizonyos nyomozati eszközök a hitelintézetek, a pénzforgalmi szolgáltatók és az 1338/2001/EK rendelet 6. cikkének (1) bekezdésében említett egyéb gazdasági szereplők esetében alkalmazhatók, más természetes és jogi személy esetében azonban nem.

Néhány tagállamban az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének d) pontjában meghatározott előkészületi bűncselekmények a súlyos bűncselekményekre irányuló nyomozati intézkedések alkalmazására nem, vagy csak a rendelkezésre álló intézkedések egy részének alkalmazására jogosítanak. Egy kis számú tagállamban a nemzeti jog szerint – az irányelvvel ellentétben – az irányelvben meghatározott bűncselekmények „kisebb súlyú” formáinál nem használhatók a súlyos bűncselekmények esetében alkalmazott nyomozati eszközök.

3.9. A hamis vagy hamisított euróbankjegyeknek és -érméknek a hamisítványok elemzése és felderítése céljából történő átadására vonatkozó kötelezettség (10. cikk)

A 10. cikk előírja a tagállamok illetékes hatóságai számára annak biztosítását, hogy a büntetőeljárások során haladéktalanul sor kerülhessen a hamisgyanús euróbankjegyek és -érmék megvizsgálására a nemzeti analizáló központ, illetve a nemzeti érmeanalizáló központ részéről a további hamisítványok elemzése, azonosítása és felderítése céljából. Az illetékes hatóságok a szükséges mintákat késedelem nélkül, de legkésőbb a büntetőeljárással kapcsolatos jogerős döntés meghozatalával egy időben kötelesek átadni.

Mindössze hét tagállam ültette át ezt a rendelkezést a nemzeti jogába. A tagállamok nagy többsége nem megfelelően ültette át a rendelkezést. Néhány tagállam egyáltalán nem ültette át a rendelkezést, a legtöbb tagállam számára pedig a rendelkezés egyes elemeinek teljes átültetése okozott problémát. Az átültetési problémák többsége i. a hamisítványok haladéktalan átadása, valamint ii. a hamisítványok vizsgálatának célja (a további hamisítványok elemzése, azonosítása és felderítése) kapcsán merül fel.

3.10. Statisztikák (11. cikk)

A 11. cikk kötelezi a tagállamokat, hogy legalább kétévente továbbítsanak statisztikai adatokat a Bizottságnak.

A tagállamok nagy többsége egyáltalán nem, vagy nem megfelelően ültette át a rendelkezést. 2018-ban a Bizottság felkérésére a tagállamok többsége továbbította a nemzeti adatbázisában szereplő statisztikai adatokat. Egyes tagállamok esetében javítható a statisztikai adatok pontossága, a különböző tagállamok között pedig az ilyen jellegű adatgyűjtés összehangoltsága.

4. Következtetések

Az irányelv bevezetésének célja a jogi keret megerősítése volt a szankciók mértékére, a nyomozati eszközökre, valamint a hamis vagy hamisított euróbankjegyek és -érmék bírósági eljárás során történő elemzésére, azonosítására és felderítésére vonatkozó rendelkezésekkel.

Összességében az irányelv azáltal képvisel uniós hozzáadott értéket, hogy büntetőjogi intézkedések útján, a szankciók mértékére, a nyomozati eszközökre, valamint a hamis vagy hamisított euróbankjegyek és -érmék bírósági eljárás során történő elemzésére, azonosítására és felderítésére vonatkozó kiterjesztett rendelkezésekkel egyaránt fokozza az euró és más pénznemek hamisítás elleni védelmét.

A tagállamok többsége megfelelően átültette az irányelvnek az egyes bűncselekmények büntetendőségéről szóló 3. és 4. cikkét, az 5. cikk szankciókra vonatkozó rendelkezéseit, amelyek a kiszabható büntetési tétel felső határát a hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala esetén legalább öt évben, míg a hamis vagy hamisított pénz előállítása esetén legalább nyolc évben határozzák meg, valamint a 9. cikk azon rendelkezését, amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy tegyék lehetővé egyes nyomozati eszközök alkalmazását.

Az értékelés rámutatott, hogy jelenleg nincs szükség az irányelv felülvizsgálatára, azonban az alkalmazásán javítani kell. Általánosságban a tagállamok többsége átültette a nemzeti jogba az irányelv rendelkezéseinek nagyobb részét. Az előző szakaszokban jelzetteknek megfelelően azonban szinte mindegyik tagállamnál átültetési probléma merül fel egy vagy több rendelkezés kapcsán.

A Bizottság továbbra is vizsgálni fogja a tagállamok irányelvnek való megfelelését, és minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy biztosítsa a rendelkezéseknek való megfelelést az Európai Unió teljes területén.